

A délvidéki partizánharcok

1943. december elején a m. kir. honvédelmi miniszter ur Ungvárról rohamtanfolyamra vezényelt a Délvidékre. Mint a rendelkezés indokolta, a Délvidéken állandó küzdelem folyik a kommunista partizánok ellen s feltehető, hogy a szovjet hadsereg közeledtével mindez Kárpátalján is fellángolhat. Kárpátalja csendőrsége fel kell készüljön a partizánvétekenységek leküzdésére.

Vidáman ültem fel a budapesti gyorsvonatra, egy csendőr főhadnagy mindig örül, ha életébe változatosságok, pláne ha hadiesemények jönnek. Budapesten átszálltam az ujvidéki gyorsvonatra és beültem szokás szerint a tisztifülkébe. Egyedül voltam, majd az indulás percében egy csinos, fiatalos honvéd ezredes lépett be. Azonnal felpattantam és bemutatkoztam. Az ezredes ur barátságos mosollyal utazásom célja felől érdeklődött. Vidén jelentettem, hogy HM utasításra Ujvidékre utazom rohamtanfolyamra. Az ezredes ur felderült, majd élénken mesélni kezdett s aktatáskájából vagy 50 nagyított fényképet szedett elő. — „Nézzed fiam, most jövök a kormányzó úrtól, jelentéstételre voltam fenn, mert a kommunista szerb partizánok újabb tevékenysége nem tűr halasztást!” —, majd a képekre mutatott: — „Látod, a járőrszolgálatba kiment honvédek és csendőrök sohasem jönnek többé haza!”

Borzadva néztem a képeket: csupa halott fiatal honvéd és csendőr! Ott feküdtek a Tisza partján, vagy a Duna fűzéseiben, vagy a tanyák közötti végtelen síkságokon holtan, átvágott nyakkal, véres mellel, megcsönkítva tépett egyenruhában, kiszúrt szemekkel stb. Némelyiknek tábla volt a nyakában ilyen feliratokkal: — „Igy járnak a fasiszta csendőrök!” — vagy — „Halál a fasizmusra!”

Aztán megtudtam, hogy a bátor és minden áldozatra kész jugoszláv csetnikek leküzdése után (Péter jugoszláv király hívei) 1941 nyarától kezdve béke állt be a Délvidék magyar lakossága és az ott élő kisebb számú német, szerb, bunyevác, horvát és vend nemzetiségek körzetében. A lakosság békésen dolgozott, mindenki örült, hogy a történelmi Délvidék felszabadult s a békés építő munka érezhető volt gazdasági vonalon is. A lakosság bőségben élt, összehaonlíthatatlanul jobb körülmények közt, mint a háború előtt s mint a német megszállás alatt lévő Szerbiában, vagy az önállóvá lett Horvátországban. Majd elmesélte az ezredes úr, hogy 1942 nyarától kezdve új ellenség jelent meg a Bácskában: orvul gyilkoló és igen kegyetlen kommunista szerbek, kik valahonnan Szerbia hegyeiből szívárognak be a mai napig, orvul éjjel, lesből legyilkolják a határvadász honvéd járőröket és kiirtják a közbiztonsági szolgálatot ellátó csendőrszolgálatunkat. A szerb partizánok tevékenysége fokozódott s odáig fajult, hogy Zsablyán egy éjjeli váratlan támadás során kiirtották a csendőrszolgálat teljes

legénységét, a túlerővel szemben maga az őrsparancsnok is hősi halált halt. A partizántevékenység nemcsak a katonai járőrök ellen irányult, hanem a közigazgatás ellen is. Mindenütt kinozták, fenyegették sőt gyilkolták a magyar polgárokat. Kormányutasításra a szegedi honvéd hadtest katonai összpontosítást hajtott végre, hol honvédek és csendőrök ezrei átkutatták a Bácska teljes területét, elfogták a partizánokat s a velük szimpatizáló nem magyar nemzetiségű és a partizánokat rejtegető civileket. Mint ez kivétel nélkül minden civilizált törvényes országban szokásos, a bűnösök életükkel fizettek a magyar állam ellen elkövetett tevékenységükért. Ott, ahol a partizánok nem adták meg magukat, a rámenős magyar járőrök a helyszínen végeztek velük. Ujvidék átkutatása alkalmával a nyomozó közegek nagyszabású szervezkedés nyomára bukkantak, természetesen ezekkel is végzett a karhatalom. Utóbbiak között magyar árulók is akadtak, kik a kommunista szerbekhez csatlakoztak abban a reményben, hogy a háború után ebből majd előnyöket szereznek.

A nagyszabású katonai razzái után ismét béke lett a Délvidéken. A béke mintegy félévig tartott, mikor újabb partizánegységek jelentek meg, akik előlről kezdték az egészet. Többé nem tértek vissza a járőrbe vezényelt honvéd és csendőr járőrök, sőt: megindult a községi bírók és a polgári nemzetőrök elleni gyilkos partizánhadjárat is! Mi erre nagyobb eréllyel feleltünk, újabban öt fős járőrnél kisebb egységek nem mehetnek ki, de gyakran komoly tüzérrővel rendelkező szakaszerejű egységek teljesítik a járőrszolgálatot.

Mire mindezeket elmesélte az ezredes ur, a vonat be is robogott Ujvidék állomására. Érdeklődve csatoltam fel pisztolyomat s vettem kezembe táskámat: Szegednél, Bajánál és Mohácsnál délebbre eddig sohasem jártam. A katonai parancs hazánk vérről áztatott déli végeire küldött s minden perc újabb élmény számomra!

Csendőrtemetés bácskában, partizánharc hősi halottja

Az állomáson csendőrzárór várt, kik név szerint kerestek. Gépkocsin szállásomra vittek s jelentették, hogy a rohamtanfolyam reggel 7 órakor kezdődik a honvéd határvadász laktanyában s jelentkeznem is ott kell. Az egész napos utazás után fáradtan feküdtem le, az ismeretlen partizánok kegyetlenségeinek kísértéseként csőre töltött pisztolyomat az éjjeliszekrényre tettem s úgy hunytam le szemem a jókinézésű szálloda szobájában.

Rohamtanfolyam! Vagy százan álltunk reggel 7 órakor a laktanya udvarán. Majd katonai tehergépkocsikon kivittek bennünket a terepre. Parancsnokunk Szabó János határvadász hadnagy, az oktatókertben csupa fiatal honvéd és csendőr őrmester és szakaszvezető. Feltűnt, hogy mindegyikük zubbonyán a vitézségi érem piros szalagjai virítottak! Ezek a fiuk már tavaly átestek a partizánharcok tűzkeresztségén eredményesen! Rendfokozatra való tekintet nélkül futás! Hirtelen levágódás, modern géppisztollyal kapáslövés, puskával alkalmazott kapáslövés álló mozgó alakokra! V formáció járőr, szakasz és századalakzatban! Minden futással, gyorsasággal, azonnali cselekvéssel! Kézigránátharc, dobások, állva és futás közben, a saját kidobott gránát robbanásába kellett beleszaladnunk! Közben tüzelés, majd bajonettel neki a vélt partizánok sűrűjének! Majd a java: a kézigránát szétszedése, a nem robbant kézigránátok ártalmatlanná tétele, gyújtózsínórral való robbantása! Majd még tovább: szükség esetén kis hidak robbantása, partizánok által megszállt házak robbantása, házblokkok, ellenséggel teli épületek leküzdése! Végül a legveszélyesebb: rögzített csővű és tüzelő géppuskák sávjában előrefutni, kúszni és dobótávolságban kézigránátokat kidobni, majd hajrá, roham!

Engem különös előszeretettel vettek körül a csendőr oktatók. Megtanultam tőlük a legvakmerőbb fogásokat is. Azelőtt mindig félttem a kézigránáttól, mostantól kezdve a Vécsey kézigránát lett a legjobb barátom! Másodpercek alatt szedtem szét és raktam össze s soha fel nem robbant, pedig később ezekkel csináltam ugyanezeket a kárpátaljai rohamtanfolyamon.

Hétfőn kezdtük a rohamtanfolyamot s szerdán délután már mesterek voltunk. A válogatott gárda érdeklődéssel, odaadással végezte a gyakorlatokat, mindnyájunknak tetszett a veszélyes kiképzés! Csütörtök reggel alig kezdtünk hozzá a kiképzéshez, parancsnoki gépkocsi érkezett három nagy tehergépkocsival. Azonnal gépkocsira, újabb partizánvékenység, bevetés a rohamtanfolyam számára is!

Pk-unkkal, Szabó hdgy-gyal és néhány derék csendőr rohamoktatóval ültem egy kocsiiban. Ismeretlen fekete talajú földön rohantak a gépkocsik, két méteres kukoricaföldek, jegenyés tanyák közt. Aztán falu: bolya! Még szívem is hevesebben dobogott: eljutottam a hős csendőrök falujába!

Gyülekezés a főtéren! Zalasdy alez ur, az összpontosítás parancsnoká ismertette a helyzetet. Partizánok vannak a kukoricásban, el kell fogni, vagy agyon kell löni őket! Kiadta az egységek feladatát, eligazította a pk-okat. Vagy ezren álltunk a téren: az újvidéki csendőriskola, honvéd határvadász zlj, utászok, csendőr partizánleküzdő rohamegységek, a legvagányabb fiúk! Indulás 11 h-kor!

Utobbiak parancsnoka jött felém! Évfolyamtársam és barátom: O. A. fhdgy! Majd még két másik évfolyamtársam és barátom: Dr. Fuszenec-ker és Dr. Véry fhdgy-ok, mindhárman Újvidéken szolgálnak, hallották, hogy ideérkeztem, azonnal keresni kezdtek és meg is találtak a partizán-támadás kezdetén! Egymás csontjait ropogtattuk, jó pár éve nem lát-tuk egymást! Közben elrohantunk az őrlaktanyába s megnéztem a ta-valyi partizántámadás nyomait. Elvonulásunk a temető mellett haladt. O. fhdgy megmutatta a hősi halált halt csendőrök sírjait. Örület: negyven ápolat csendőr sír egymás mellett: Zsablya és a magyar közbiztonság Hősei!

Vérforraló düh fojtogatott! Modern géppisztoly a kezemben! Na meg-látjátok ti partizánok! Egységünk bevágódott a kukoricásba. Erdőnek tűnt, nem láttunk semerre, csak a nap tűzött és jelezte a helyes irányt. Csátárvonalban fészültük a kukoricást. Órák teltek el s fáradni kezdtünk! Egyszer csak messziről jött kiáltások: —„Ott menekülnek, ott mozog a kukoricás! Utánam! Bekeríteni! Tóth őrm karolja át a kukoricást dél-re!”— Néhány perc, majd kattogni kezdtek a géppisztolyok, néhány kézigránát robbant: utána csend. Majd gyülekezőjel kürtön.

Odarohantunk! A kukoricásban halottak, szerb darócruhás emberek, mintegy tizen. Kezükben angol géppisztoly, soknál német géppisztoly! Egyikük még mozgott, de aztán kiszenvedett. Az újvidéki csendőr ro-hamcsapat végzett velük, kik hónapok óta ezt csinálják! Zalasdy Ferenc

A csendőrkoporsó utolsó útjára indul

alez ur mmegköszönte közreműködésünket és hazairányította az egységet. Most az Államvédelmi Központ nyomozóival mentem Újvidékre. Kocsijukkal benéztek néhány tanyára és partizánok felől érdeklődtek. Az egyik szalmakazal alatt lyuk tátongott. A nyomozók mesélték, hogy a partizánok üldözésük idején az utolsó pillanatban oda szoktak elbújni. Kíváncsi voltam a lyukra s bekukucsáltam. A következő pillanatban elvágódtam! Fhdgy barátom lőkött félre nyersen s egyben ordította: —„Te örült! Ha valóban partizán van bent, az első sorozat téged ér!”— Erre megköszöntem naivságom okozta zavart s hagytam, hogy a gyakorlott nyomozók intézkedjenek helyettem. Újvidéken megmutatták a partizánfoglyokat, kik egy mozihelyiségben ültek a padlón mozdulatlanul, géppisztolyos csendőrök őrizete mellett. Mind vártak a hadbíróság ítéletére, mely az adott helyzetben ritkán hozott felmentő ítéletet. 1943 telén ez volt a sorsa a magyar állam ellenségeinek! De kérdezem, lehetséges más az orvul, lesből támadó gyilkos kommunisták számára?

■ Ekkor hallottam életemben először Titó nevét! A szerb kommunista partizánvezér a németek által megszállt Szerbia hegyeiből küldte ide a rendzavaró gyilkos banditáit! De Magyarország kemény honvédei és csendőrei az utolsó pillanatig felszámolták őket és biztosították a köznyugalmat, egész addig, míg a román árulás és fegyverletétel után a szovjet csapatok túlereje le nem terítette szerencsétlensorsú Délvidékünk magyar védőseregét!

Legyen áldott dicső emlékük!

Itt Kanadában él egy fiatal magyar, akit 17 éves korában 1944 őszén Titó partizánjai elfogtak sokszáz hasonló korú magyar fiatallal. Kivítették őket a Tisza partjára s legéppisztolyozták őket. Szinte mindenki meghalt. Titó vitéz partizánjai így oldották meg a nemzetiségi problémát:

A partizánharcban hősi halált halt Csendőr Örmester búcsúztatása a temetőben

kiírtották a magyar gyerekeket, hogy ne szülessenek magyar házasságok és azután magyar gyerekek!... A 17 éves említett magyar fiú azonban nem halt meg. Comb és deréklövésel feltápáskodott és elvánszorgott az első tanyáig, hol elsősegélyt kapott és felgyógyult. Az első alkalommal nyugatra szökött s kivándorolt. Kanada illetékeseinek elmesélte, hogyan szabadították fel őt és a Délvidék 800.000 magyarját Tito vitézei!

Az újvidéki rohamtanfolyamról megedződve, tudásban és rámenésben kibővítve tértem haza Ungvárra. Másnap már várt rám a parancs: a honvédelmi miniszter kinevezett Kárpátalja rohamtanfolyam-parancsnokának. Három hónapon át Kárpátalja háromezer csendőre tisztjeikkel együtt átestek az ungvári rohamtanfolyamon!

De szükség is volt rá! 1944 nyarán megjelentek az első szovjet ejtőernyős partizánok, köztük Uszta Gyula áruló beregszászi erdőőr többszáz főből álló bandája, kiket a csendőrerők minden alkalommal leküzdöttek, vagy elűldöztek s tevékenységüket megbénították.

Mielőtt ráncszakadt a véres szovjet rém, a százszoros túlerő és a velejáró szadista kegyetlenség és pusztulás, a magyar hadvezetőég megtette intézkedését Kárpátalja békéjének védelmében. A kárpátaljai csendőrök örök utóvéd szerepben küzdöttek és vonultak vissza a front hullámmásával Budapestre, vagy a Duntántúlra. Minden mozzanat élő elevenként maradt meg emlékeinkben!

Kövendy Károly